

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Постановка проблеми. Розвиток нашого суспільства в сучасних умовах та підвищення його добробуту зумовлюють необхідність у кваліфікованих та конкурентоспроможних кадрах на різних рівнях загальнодержавних і регіональних потреб. Одним із найважливіших завдань, що стоять нині перед будь-яким медичним навчальним закладом є забезпечення держави фахівцями, що мають високий рівень професійної підготовки, оскільки якість медичної допомоги безпосередньо залежить від рівня підготовки випускників-медиків.

Підготовка кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу й ринковим відносинам в економіці, виховання соціально-активних членів суспільства, формування у них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей та національної свідомості є головним завданням професійної освіти в умовах переходу до ринкових відносин, яка відповідає певному рівню кваліфікації [15].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців медсестринської справи висвітлені у працях таких науковців як І. Булах, І. Велигоря, О. Волосовець, В. Гирін, В. Карпенко, Л. Козлова, О. Любченко, А. Котова, В. Куцевляк, І. Кузнецова, К. Куренкова, Т. Лебединець, Я. Накатіс, І. Ткаченко, О. Уваркіна, Т. Чернишенко, М. Шегедин та інших.

Метою статті є теоретичний огляд проблеми підготовки фахівців медсестринської справи до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо сутність об'єкта нашого дослідження, приділивши основну увагу поняттям «підготовка», «підготовка фахівців», «підготовка до професійної діяльності», «сестринська справа», «підготовка фахівців медсестринської справи».

Аналіз першоджерел дозволив нам знайти різні підходи до визначення поняття «підготовка». У словнику С. Ожегова поняття «підготовка» трактується як «запас знань, одержаних ким-небудь» [12, с. 107], у педагогічному словнику – сукупність знань, умінь, навичок, оволодіння якими дає змогу бути спеціалістом у певній галузі [6, с. 145].

Н. Костіна поняття «підготовка» ототожнює з готовністю до професійної діяльності [8]. Таку ж позицію має і Л. Нечаєва, яка не описує процес підготовки, а розглядає лише її результат – готовність, яка розуміється нею як «система інтегральних змінних, що включають професійну спрямованість особистості, її теоретичну озброєність, а також наявність професійно-значущих умінь, необхідних для спільної діяльності» [11, с. 7].

Н. Нічкало поняття «підготовка» тлумачить двояко: як навчання, тобто спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань та як готовність, під якою розуміється наявність компетенції, знань, умінь та навичок необхідних для успішного виконання певних завдань [15].

Ми дотримуємося погляду М. Васильєвої, яка вважає, що під терміном «підготовка» слід розуміти процес формування, удосконалення знань, умінь, навичок, якостей особистості необхідних для виконання діяльності, здійснюваної в ході навчання, самоосвіти або професійної освіти [5].

Підготовка фахівця – це сукупність практичних знань, умінь і навичок [14, с. 65], частина професійно-трудового досвіду, реалізована у практичних діях, які становлять основу професії [3, с. 178]. Г. Алексєєва підготовку фахівців розглядає як частину

організованого педагогічного процесу з набуття професійних знань, умінь та ціннісних установок, яка реалізується в рамках відповідного циклу галузевого стандарту [1].

Базуючись на поняттях системного аналізу Л. Янчева, Л. Крайнюк та П. Пивоваров сформулювали наступні принципи формування фахівців нового покоління: мотивація (абітурієнтів; студентів; викладачів); агрегування (навчальних дисциплін; навчальних планів; робочих програм; кафедр); інтеграція (науки, виробництва, освіти; навчальних дисциплін, робочих програм); фундаменталізація (просякнення спеціальних дисциплін фундаментальними; запровадження нових методів фундаментальних дисциплін необхідних для розв'язання актуальних проблем галузі). Перший принцип включає, по-перше, мотивацію пізнавальної діяльності студентів з формування себе як фахівця високого рівня, по-друге, мотивацію систематичної роботи професорів та доцентів у напрямку підвищення своєї кваліфікації. Під агрегуванням розуміють об'єднання низки дисциплін одного напрямку. Під інтеграцією – часткове об'єднання кількох навчальних дисциплін із взаємним проникненням, з «просякненням». При цьому доцільно об'єднувати дрібні дисципліни в більш крупні або приєднувати їх до більш крупних. При цьому мова йде не про механічне об'єднання, а про злиття дисциплін з глибокими міждисциплінарними зв'язками [9].

За баченням О. Шароватової, підготовку до професійної діяльності необхідно розглядати як цілеспрямований процес формування готовності до виконання комплексу завдань, які слід виконувати випускникові освітньої установи у сфері оплачуваної праці [16]. На думку Г. Алексєєвої, підготовка до професійної діяльності є системою організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, загальних і професійних знань, умінь, навичок і професійної готовності [1].

Необхідність підвищення якості підготовки фахівців медичної галузі зумовлена певними чинниками. М. Шегедин виділила наступні, вплив яких значною мірою викликає необхідність перегляду ролі і місця сестринської справи, переорієнтації змісту медсестринської освіти в зв'язку з формуванням багатокладної системи охорони здоров'я та адаптації її до ринкових умов. До них передусім належать особливості медико-демографічних процесів та їх прогностичний характер, захворюваності та старіння населення, способу його життя, а також ті, що впливають із загальних напрямків реформування системи охорони здоров'я України, в яких роль, місце діяльності і функції медичних сестер набувають якісно нового змісту, зокрема: пріоритетний розвиток первинної медико-санітарної допомоги, в тому числі на засадах сімейної медицини; розширення стаціонарозамінюючих форм лікування; формування закладів медико-соціальної допомоги хронічним хворим, інвалідам і людям похилого віку, паліативної медицини та хоспісів; активізація профілактичної діяльності; створення сектора додаткових можливостей [17].

Проте проблема підготовки фахівців медсестринської справи до професійної діяльності головними якостями яких є компетентність, мотивація і професіоналізм, є актуальною і нині, оскільки зумовлена запитами ринку праці та є індикатором оцінки якості роботи будь-якого медичного закладу.

Підготовка фахівців медсестринської справи здійснюється у галузі знань «Медицина» за напрямом підготовки «Сестринська справа» та присвоєнням кваліфікації «медична сестра».

Сестринська справа визначається: як сукупність наукових знань, що ґрунтуються на результатах досліджень у сестринській справі та інших науках, навичок і умінь, що досягли високого рівня реалізації; галузь знань і професійна діяльність з догляду за хворими; академічна (початкова, вступна) дисципліна як особлива галузь знання, професія; прикладна дисципліна, що заснована на знаннях і навичках; прикладна дисципліна, що включає дидактичну і клінічну підготовку; професійна сестринська практика [4].

Сучасне трактування Всесвітньої організації охорони здоров'я сестринської справи містить у собі не лише визначення її місця і завдань у системі охорони здоров'я, а й чітко окреслює коло функціональних обов'язків: «Сестринська справа – це складова частина системи охорони здоров'я, яка направлена на вирішення проблем індивідуального та громадського здоров'я населення в мінливих умовах навколишнього середовища. Сестринська справа включає в себе діяльність зі зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, надання психосоціальної допомоги особам, які мають фізичні та (або) психічні захворювання, а також непрацездатним усіх вікових груп. Сестринська справа охоплює фізичні, інтелектуальні та соціальні аспекти життя в тій мірі, в якій вони впливають на здоров'я, виникнення хвороби, непрацездатність та смерть» [17].

Європейське регіональне бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я визначає 4 основних функції, які мають виконувати у суспільстві фахівці медсестринської справи:

- забезпечення і керівництво допомогою фахівців медсестринської справи. Це включає сприяння, профілактику, лікування, реабілітацію або підтримку окремих осіб, сімей і груп людей;

- навчання пацієнтів, їхніх родичів, клієнтів, персоналу, учнів шкіл, студентів медичних навчальних закладів медико-санітарної допомоги. Це включає забезпечення інформації для досягнення здоров'я, санітарну просвіту, оцінку результатів освітніх програм, надання допомоги фахівцям медсестринської справи в набутті нових знань і навичок;

- діяльність фахівців медсестринської справи як ефективного члена бригади медико-санітарної допомоги. Це включає ефективну співпрацю з іншими людьми під час планування, організації, управління й оцінки сестринських служб як складової загальної служби охорони здоров'я;

- розвиток практики сестринської справи через критичне мислення і наукові розробки. Це включає розробку нових методів роботи, визначення сфери досліджень, участь у таких дослідженнях фахівців медсестринської справи і використання ними визначених культурних, етичних і професійних стандартів під час проведення наукових досліджень у сестринській справі [13].

За баченням М. Шегедин, В. Іванова, З. Алтинбекова роль фахівців медсестринської справи визначається займаною посадою і функцією в системі охорони здоров'я:

- незалежна – передбачає дії, які виконує фахівець медсестринської справи за власної ініціативи як самостійного спеціаліста в системі охорони здоров'я, без вказівок і призначень лікаря або інших фахівців: у рамках реалізації медсестринського процесу; медсестра-педагог; медсестра-організатор (координатор, контролер); медсестра, яка займається науково-дослідницькою роботою;

- залежна – виконується на підставі письмових призначень лікаря і під його наглядом – помічник лікаря;

- взаємозалежна – передбачає спільну діяльність фахівця медсестринської справи з лікарем та іншими фахівцями [2].

Науковець О. Задворна вважає, що найважливіші функції фахівців медсестринської справи – забезпечення постійного спостереження за пацієнтами впродовж усього життя, висококваліфікованого загального, диференційованого чи інтенсивного догляду за хворими в умовах стаціонарної допомоги населенню, розвиток нових форм амбулаторної допомоги, забезпечення динамічного патронажного спостереження за пацієнтами вдома, проведення реабілітаційного та відновлювального лікування в спеціалізованих відділеннях чи відділеннях сестринського догляду – їх якісне виконання можливе лише за умови достатньої та адекватної підготовки фахівців медсестринської справи усіх рівнів з використанням сучасних освітніх технологій [7, с. 86].

За баченням О. Маркович, під підготовкою фахівців медсестринської справи до професійної діяльності необхідно розуміти вільне володіння ними фундаментальними і спеціальними знаннями та вміннями у питаннях комплексного догляду за пацієнтами;

здатність до аналітичного мислення і творчої діяльності, що пов'язана з їхніми функціональними обов'язками; здатність до самовдосконалення і самонавчання тощо [10].

У межах нашого дослідження під підготовкою фахівців медсестринської справи до професійної діяльності будемо розуміти процес набуття знань, формування вмінь та навичок обраного фаху, з метою досягнення високого професіоналізму, різнопланової компетентності та ефективного виконання медсестринських функцій та завдань.

Висновок. Розглянуті теоретичні аспекти проблеми підготовки фахівців медсестринської справи до професійної діяльності дали можливість розкрити сутність таких понять як «підготовка», «підготовка фахівців», «підготовка до професійної діяльності», «сестринська справа», «фахівці медсестринської справи». Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у теоретичному обґрунтуванні необхідності застосування у процесі підготовки фахівців медсестринської справи особистісно орієнтованого підходу.

Література:

1. Алексеева Г. М. Сутність і структура готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності / Г.М. Алексеева // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки [Текст] / [редкол. : Баханов К. О. (голов. ред.) та ін.]. – Бердянськ : БДПУ, 2012. – № 2. – С. 9–14.
2. Алтинбекова З. Б. До питання про базову модель медсестринства в Україні / З. Б. Алтинбекова, В. А. Іванова, М. Б. Шегедин // Медсестринство. – 2008. – № 2. – С. 34-36.
3. Безрукова В. С. Педагогика. Проективная педагогика. – Екатеринбург : Деловая книга, 1996. – 344 с.
4. Булаєвська О. В. Складова професійної діяльності середнього медичного персоналу: професійне спілкування / О. В. Булаєвська // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки. – 2011. – № 60. – С. 124-127.
5. Васильєва М. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога: дис... д-ра пед.наук: 13.00.04. – Х.: ХДПУ ім. Г.С.Сковороди, 2003. – 432с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
7. Задворная О. Л. Непрерывное последипломное образование медицинских сестер (состояние и перспективы: дисс. ... канд. мед. наук / О. Л. Задворная. – М., 1995. – 184 с
8. Костина Н.И. Профессионально-педагогическая подготовка преподавателя высшей школы США: Автореф. дис. ... канд. пед. наук – Белгород, 2000. – 199с.
9. Крайнюк Л.М. Інноваційні підходи до формування фахівця нового покоління з напрямку підготовки «харчові технології та інженерія» / Янчева Л.М., Крайнюк Л.М., Пивоваров П.П. // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. Теоретико-методологічні та практичні проблеми підготовки фахівців за ступеневою системою освіти [Текст] : VIII Всеукр. наук.-метод. конф., 23 вересня 2010 р. : [матеріали] / редкол. : О. І. Черевко [та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2010. – С. 9–13.
10. Маркович О.В. Формування професійних умінь майбутніх медичних сестер хірургічного профілю засобами алгоритмізації [Текст] : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Маркович Олександр Володимирович ; АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. - К., 2008. – 20 с.
11. Нечаева Л. В. Подготовка студентов педагогических институтов к взаимодействию с учащимися: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Нечаева. – Харьков, 1991. – 18 с.
12. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М.: Русский язык, 1984. – 798 с.
13. Перфильева Г. М. Сестринское дело: эволюция понятия и развитие теорий / Г. М. Перфильева // Медицинская помощь. – 1996. – № 4. – С. 3–6.
14. Попенко И. А. Оптимизация производственной практики в учреждениях начального профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Попенко Игорь Алексеевич. – Челябинск, 2003. – 177 с.
15. Професійна освіта : навчальний посібник / [укл. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 149 с.
16. Шароватова О. П. Дослідження готовності майбутніх соціальних педагогів до здійснення губернської діяльності / О. П. Шароватова // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. Вип. 27 / Харк. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.), Н. М. Кушнарєнко (заст. відп. ред.), О. В. Ільганаєва та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. - Харків : ХДАК, 2009. – С. 224-232
17. Шегедин М.Б. Медико-соціальні основи реформування медсестринських кадрових ресурсів системи охорони здоров'я: автореф. дис. докт. мед. наук: 14.02.03 «Соціальна медицина» / М.Б. Шегедин. – К., 2001. – 37 с.

У статті розглянуто теоретичні аспекти проблеми підготовки фахівців медсестринської справи до професійної діяльності. Розкрито сутність понять «підготовка», «підготовка фахівців», «підготовка до професійної діяльності», «сестринська справа», «фахівці медсестринської справи».

В статье рассмотрены теоретические аспекты проблемы подготовки специалистов медсестринского дела к профессиональной деятельности. Раскрыта сущность понятий «подготовка», «подготовка специалистов», «подготовка к профессиональной деятельности», «сестринское дело», «специалисты медсестринского дела».

The article deals with theoretical aspects of training to the Nursing profession. The essence concepts «training», «training», «training for professional work», «Nursing», «Nursing professionals.»